

ՀԱՅԿ. ԽՍՀ ԼՈՒՍԺՈՂԿԱՄԱՏ

3

ԾՐԱԳՐԵՐ

Տարական դպրոցի

ՅԵՐԳ ՅԵՎ ՅԵՐԱԺՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԼՈՒՍՀՐԱՏ

ՅԵՐԵՎԱՆ

1938

31 JAN 2018

ՀԱՅԿ. ԽՍՀ ԼՈՒՍԺՈՂԿՈՄՍ

Ծ Ր Ա Գ Ր Ե Ր

Տարական դպրոցի

ՅԵՐԳ ՅԵՎ ՅԵՐԱԺՅՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԼՈՒՍԶՐԱՏ

ՅԵՐԵՎԱՆ

1938

113

ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ

Տարրական դպրոցում յերաժշտական աշխատանքը կոմունիստական դաստիարակութեան միջոցներէջ մեկն և հանդիսանում է Յերգ-յերաժշտութեան պարապմունքները պետք և աստիճանաբար և հետեղականորեն դարգացնեն ծրագրով նախատեսված դիտելիքները, ունակութիւնները. պետք և նպաստեն յերեխաների գործունեյութիւնը և հետաքրքրութիւնն ուղղելու դեպի ընդհանուր կոմունիստական դաստիարակչական հարցերը:

Այս նպատակին կարելի յե հասնել խորհրդային կոմպոզիտորների և անցյալից մնացած յերաժշտական ժառանգութեան՝ յերեխաների համար մատչելի բովանդակութեամբ ստեղծագործութիւնների յուրացմամբ, նույնպէս յերեխաներին նախապատրաստելով՝ մասսայական յերաժշտական յելույթներին ակտիվ մասնակելու:

Տարրական դպրոցում յերաժշտական աշխատանքը կայունում և խմբական յերգի (դասարանում խմբովին, միասին յերգելը), նոտային գրագիտութեան ուսուցման, յերաժշտութեան ունկնդրութեան և յերաժշտութեան ու յերգի հնչիւնների ներքո շարժողութիւններ կատարելու մեջ:

Ժամանակի տարեկան բյուդձեյով այս աշխատանքների տոկոսային հարաբերութիւնը հետեյալն է՝ ժամանակի մեծ մասը— 60 % ստորին և 80 % բարձր դասարաններում—տրվում է յերգեցողութեան և յերաժշտական գրագիտութեան, մնացած ժամանակը՝ ունկնդրութեան և շարժումներին:

Խմբական յերգը հանդիսանում է յերաժշտական բոլոր տեսակի աշխատանքների հիմքը, այստեղ յերեխաները ակտիվ մասնակցում են իրրկ կատարողներ, ուր նրանք ավելի լավ և ավելի շատ ցուցադրում են իրենց ստեղծագործական կարողութիւնները:

11-2876 499

Պատ. Խմբ. ԱԶԱՏ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ

Սրբագրիչ՝ Կ. ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Գլավիտի լիազոր Ց. № 3693, Պատկեր № 285, Տիրաժ 3000

Հանձնված է արտադրութեան 14 հոկտեմբերի 1938 թ.

Ստորագրված է ավելու 31 հոկտեմբերի 1938 թ.

Մանկավարժական Ինստիտուտի արարան, Յերևան, Մարգրի փ. № 17

Սկզբում յերգը անց ե կացվում ձայնով, իսկ հետագայում, յերբ նրանք նոտաձանաչ են, դառնում՝ նոտաներով:

Ցերգեցողութայն ծրագրում գիտելիքները տրված են հետևյալ բաժիններով՝

1. Ձայնական—վոկալ—աշխատանք.

ա. աշխատանք շնչառութայն վրա,

բ. աշխատանք ձայնի վրա,

գ. աշխատանք տեկստի՝ բառերի վրա—գրկցիա:

2. Աշխատանք խորային հնչունութայն տարբերի վրա.

ա. ինտոնացիա—առողանություն և ձայնաշար,

բ. անսամբլ,

գ. խորային ունակություններ:

Ձայնական հմտությունները տրվում են յերգի մատերիալի մեջ և նույնպես ձայնամարդությամբ. այս աշխատանքը դասատուն լրացուցիչ կերպով անց ե կացնում խմբական պարապմունքների ժամանակ:

Խորային հնչեղութայն ելեմենտների վրա տարված աշխատանքը պիտի հետապնդի սովորեցնել յերեսխաներին յերգել ներդաշնակ և գեղարվեստական կատարումով:

Ծրագրում տրված ե և լրացուցիչ նյութ, սա այն նպատակով ե արված, վորպեսզի ուսուցիչն ուղած ժամանակ սրանցով փոխարինի ծրագրով տված հիմնական նյութերը, յերբ նա գործ ե ունենում ավելի առաջագետ դասարանների հետ:

Ցերաժշտական գրագիտությունը հետևյալ նպատակին ե ձգտում. յերեսխաները յերգը սովորելիս, կամ յերաժշտության ունկնդրման մասնակցելիս կարողանում են ծանոթանալ անցած նյութերի բնութիին և յերաժշտության արտահայտման միջոցներին, որինակ՝ ֆորմա, ձայնածավալ, տեմպ, լադ, ռիթմ, մետր, մեղոդիա և այլն: Իսկ հետագայում սովորում են հասարակ ինտերվալները (լսել-ձայնագրել) և մինչև չորրորդ դասարանը փորձառություն են ձեռք բերում նոտայի ընթերցանության և պարզ յերգերը նոտաներով յերգելու մեջ:

Ցերաժշտության ունկնդրության դասին պետք ե տալ այնպիսի ստեղծագործություններ, վորոնք վառ, ցայտուն պիտի լինեն յերաժշտական արտահայտության միջոցներով:

սրանցով պիտի սովորեցնել յերեսխաներին ձանաչելու յերաժշտական նյութերը՝ մատչելի ձևով պարզելու նրանց ունկնդրած յերգերի և նվագների բովանդակությունն ու խարակտերը:

Սկզբում յերեսխաներին տրվում ե վոչ բարդ յերաժշտական ստեղծագործություններ—ծավալով փոքր, բովանդակությամբ ցայտուն և խարակտերով ու յերաժշտական արտահայտությամբ իրար հակադիր՝ կոնտրաստ: Որինակ «Քառանյակի յերգը»՝ ռաբխ, «Մարալ» յերգը՝ հանգիստ—սահուն: Ցերաժշտության ունկնդրության նյութերը հետզհետե բարդանում են. արդեն III և IV դասարաններում յերեսխաները ծանոթանում են ծավալով, ֆորմայով և բովանդակությամբ ավելի բարդ յերաժշտական աշխատանքների հետ: IV դասարանում տրվում են համառոտ տեղեկություններ կոմպոզիտորների և յերաժշտական գործիքների մասին:

Շարժումն երի մասը տարրական դպրոցում հանդիսանում ե յերաժշտական ուսուցման աշխատանքների համար իբրև ոժանդակ միջոց: Նա տրվում ե պարզելու, թե ի՞նչ չափով են ըմբռնել յերեսխաները վորև յերաժշտական յերկ, նա նպատում ե այս յերկերի ըմբռնման խորացման և շարժումների միջոցով մի շարք յերաժշտական սենակությունների յուրացման, վորոնք անհրաժեշտ են հետագա յերաժշտական գրագիտական աշխատանքների համար. որինակ՝ յերաժշտական յերկի բաժանումը մասերի, ֆրագմերի, չափերի և տեղությունների ուսումնասիրության համար և այլն: Շարժումների աշխատանքը կադմակերպվում ե անցած յերաժշտական մատերիալի վրա՝ խմբական յերգի և ունկնդրության միջոցին:

Շարժումների աշխատանքների հիմքում դրվում են յերաժշտական առաջադրանքներ նրանց աստիճանական հիտեղականության և բարդության աճումով: Ի բաց առջալ բաղխում տալը՝ դիրիժորությունը, ոգտագործվում են յերեսխաներին ծանոթ շարժումները, վորոնք ձեռք են բերված ֆիզիկալ պարապմունքներեց, որինակ՝ քայլք, վազք, թռիչք, պար, գործողություններ առարկաների հետ և այլն (շարում, ապաշար, շրջան, սյունաշարք, տողան և այլն): Այս բոլոր շարժումներն ոգտագործվում են յերաժշտության հետ համաձայնեցրած:

Ցերեսխաների գիտելիքների և ունակությունների աստիճանական դարգացումն ապահովելու համար պետք ե խիստ պլանա-

վորել յերաժշտության ծրագիրը: Բառորդի ծրագիրը կազմելիս պետք է հաշվի առնել յերեխաների հետ տարված նախընթաց աշխատանքները և նրանց պատրաստականության մակարդակը:

Դասատուն առանձին խնամքով պիտի կազմի իր յուրաքանչյուր դասի պլանը, նա պիտի պարզ պատկերացնի կոնկրետ խնդիրները, հիմնական ետապները և յուրաքանչյուր դասին յերեխաների հետ տարվելիք աշխատանքի ձևը:

Խմբական յերգեցողությունը, նոտային գրագիտությունը և յերաժշտության ունկնդրումը պետք է մտնեն յուրաքանչյուր դասի մեջ իբրև նրա հիմնական ելմաններ: Յերգ-յերաժշտության դասի հաշվառքը կատարելու յե ուսուցիչը սխառմատիկաբար ամբողջ ուսումնական տարվա ընթացքում և, ի վերջո, այդ հաշվառքը պիտի արտահայտվի դպրոցում ընդունված ձևով՝ աշակերտների առաջադիմության գնահատականներով:

Ծրագիրն ամբողջապես նկատի յե առել այն դասատուին, վորը տիրապետում է յերաժշտական վորևե գործիքի:

Այն դպրոցներում, ուր յերաժշտության գործը տանում է այնպիսի դասատու, վոր վորևե յերաժշտական գործիքի վրա նվագել չի իմանում, այդտեղ ունկնդրությունը պիտի կատարվի յերգելով: Յեթե դպրոցում հնարավորություն կա, ունկնդրություն կազմակերպելիս պիտի ոգտագործել պատեֆոն և ռադիո:

Շարժումներն անց են կացվում պարի և խաղի ձևով յերգերով, վորոնք նախապես անցած են լինում դասարանում:

ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԻ ՑԱՆԿ (ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ)

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒՆԵՐ ՅԵՐԳԵՐԻ ՅԵՎՊՈՒՆԱՆԵՐԻ

Յերգեր յերեխաների համար — Музгиз. I և II մաս, 1938 թ.:

Յերգերի ժողովածու տարրական դպրոցների համար, հրատ. Тритон, 1936 թ.:

«60 նախադպրոցական յերգեր»-ի ժողովածու, հրատարակ. Музгиз, 1937 թ.:

Լ. Ռեկուցիկ—Ուկրայներեն 20 յերգ, հրատարակ. Мистецтво 1935 թ.

Չայկովսկի—ոպ. 39. Մանկական ավրոմ:

Շուման—ոպ. 68. Ալբոմ պատանիների համար:

Ժիլյայեվ և Միտլով—«Յերաժշտական քրեստոմատիա»:

Մերկել, Բուսոմ և Կամենեցկայա—«Շարժումներ և յերաժշտություն», հրատ. Тритон, 1936 թ.:

«Պիոներական և դպրոցական յերգերի» ժողովածու, Музгиз, 1934 թ.:

Հետևյալ կոմպոզիտորների դաշնամուրային գրականության առանձին հրատարակություններ. Գլինկա, Լյադով, Մոցարտ, Բեթհովեն և ուրիշների:

Ռիմսկիյ-Կորսակով—ոպերա «Հեքիաթ Սալթան թագավորի մասին»:

Բ Ր Ո Շ Ց ՈՒ Ր Ն Ե Ր

Կարինցի—Մոցարտ, հրատ. Музгиз:

» —Բեթհովեն, » »

» —Դոսսեկ, » »

ԻՆՔՆՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

Իլյուխին Ա.—Նոր ձեռնարկ բալալայկայի նոտային և թվանշանական սխառմով, հրատ. Музгиз, 1936 թ.:

Իվանով Մ.—Ձեռնարկ-դասագիրք ինքնուսուցման յոթյարանի գիտարայի նոտային և թվանշանական սխառմով, հրատարակ. Музгиз 1937 թվի.:

Բրյուսովա Ն.—«Յերաժշտական գրագիտություն», հրատարակ. «Крестьянская газета» թերթի 1937 թ.:

Դրադարան «Ժողովրդական ստեղծագործության», 6 հատոր:

ՀԱՅԵՐԵՆ ՆՅՈՒԹԵՐ ՅԵՎ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

1. Ազատ Մանուկյան. «Փնջիկ» մանկական յերգերի ա. բ. գ. դ. տետրակներ:

2. Դ. Ղազարյան. «Մանկական յերգերի ժողովածու», 1. 2. 3 տետրակներ:

3. Ռոմ. Մելիքյան. «Դպրոցական յերգեր»:

4. Գեղարիկ. «Ժողովածու մանկական յերգերի»:

5. Միք. Միրզայան, «Նախադպրոցականի յերգերն ու խաղերը»:

6. Ռոմ. Մելիքյան. «Պիոներական յերգեր»:

7. Ս. Դալիկյան. «Նախադպրոցական յերգեր»:

8. Ռոմ. Մելիքյան և Ազատ Մանուկյան. «Յերաժշտական այբբենարան», ա և բ մասերը (աշակերտության համար):

9. Միք. Միրզայան. «Նոտային դրափտութեան դասագիրք»:
10. Ան. Տեր Անվոնդյան. «Եկեմենտար թեորիա», ձեռնարկ դասա-
տուներէ համար:

«Պուշկինը դպրոցական յերգերում», կազմեց Ս. Ղառ Մա-
նուկյան:

Նյութերի համար գիմնէ Հայպետհրատի յերաժշտական խա-
նութիւն:

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՍԱՐԱՆ

ԽՄԲԱԿԱՆ ՅԵՐԳ

1. ՎՈԿԱԼ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Շնչառութեան ճիշտ ոգտագործումը յերգի սկզբից և նրա
տնտեսումը մինչև ֆրազի վերջը: Հմտութիւն ֆրազներէ արան-
քում շնչառութիւնը փոխելու: Յերգելու ժամանակ ուղիղ պա-
հել գլուխը, իրանը և բերանը: Յերգել առանց ճչոցի և լարման,
բնական, ազատ:

Կարողանալ յերգել կապով (լեզատու), որինակ՝ «Ստալին պապի
թռնիկները» յերգը. կարողանալ յերգել թեթև, շարժուն ձայնով,
որինակ՝ «Զան ջան ջան աշուն ե»:

Ուղիղ և պարզ արտասանել յերգի բառերը (պարզ դիկցիա):

ԱՇԽԱՏԱՆՔ ԽՄԲԱԿԱՆ ՀԱՅԵՂՈՒԹՅԱՆ ՎՐԱ

Սկսել և վերջացնել յերգը միասին և միաժամանակ, ուսուցչի
ցույց տված նշանով:

Յերգել՝ ճիշտ կատարելով, արտահայտելով յերգը (մա-
քուր ինտոնացիա) պարզ ինտերվալների սահմաններում (1-ին
ոկտավի դո-ից մինչև 2-րդ ոկտավի դո-ն), չափավոր շարժումով:
Պարզ կատարել յերգի ութմը: Նմանեցնել իր ձայնը իր ընկեր-
ների ձայնին (ձայների հավասարեցումը ուժի տեսակետից):

Կարողանալ յերգել առանց գործիքի, որինակ՝ «Լեպո լե լե»,
«Բերքի տուն», գործիքով՝ Ս. Դալիկյանի «Բանակը Կարմիր»:

ՅԵՐԳԻ ԴԱՍԱԿԱՆԴՄԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐ. 15-ԻՑ ՎՈՋ ՊԱԿԱՍ

1. Զան ջան ջան աշուն ե	.	.	.	.	.	Դ. Ղազարյանի
2. Բերքի տուն	.	.	.	.	.	Միք. Միրզայանի
3. Թմբկահար	.	.	.	.	.	Միք. Միրզայանի
4. Ստալին պապի թռնիկները	.	.	.	.	.	Միք. Միրզայանի
5. Յերկար ապրի մեր Ստալինը	.	.	.	.	.	Ս. Սերբերակյանի

6. Հէյ, ջան Հոկտեմբեր	Կ. Զաքարյանի
7. Քսանաձյակի յերգը	Ազատ Մանուկյանի
8. Փափուկ, սպիտակ ձյուն ե յեկել	Գուրգ. Միրզայանի
9. Մանուկն ու ձյունը	Դ. Ղազարյանի
10. Եսպես ել ըսվ նոր տարի	Ազատ Մանուկյանի
11. Տոնածառ	Միք. Միրզայանի
12. Լենին պապին ել	Ս. Գալիկյանի
13. Խնդության յերգ	Միք. Միրզայանի
14. Զան գառնուկ	Ժողովրդական
15. Լեպո	»
16. Մարալո	»
17. Ել ուժ չունի ձմեռը	Ս. Գալիկյանի
18. Սարյակները	Միք. Միրզայանի
19. Մայիս	Դ. Ղազարյանի
20. Զան մայիս	Ազատ Մանուկյանի
21. Մայիս	Ս. Գալիկյանի

ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ՆՅՈՒԹԵՐ

1. «Մենք ունենք դրոշ ալ կարմիր».	Կրասով—Ռոմ. Մելիքյանի
2. «Բանակը կարմիր»	Ս. Գալիկյանի
3. Վոսկե ձվիկի հեքիաթը	Ազատ Մանուկյանի
4. Եյ ջան անցան	»
5. Զարաճճի մանուկի պես	Դ. Ղազարյանի
6. Լորիկ	Ժողովրդական
7. Դարունն յեկավ	»
8. Դաշտի շողիկ շաղիկներ	Դ. Ղազարյանի
9. Կարմիր արև	Ազատ Մանուկյանի
10. Առնետը	Բեթհովենի
11. Կակաչը	Ռոմ. Մելիքյանի
12. Իմ ծիտիկ	Վ. Ումր-Շատի

Ոգտագործել համապատասխան ընտրություններ:

ՅԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԼՍՈՂԱԿԱՆ ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՅՈՒՄ

Կարողանալ տարբերել ուղիները—բարձր և ցածր (նայել ունկնդրության բաժնում): Կարողանալ 2 ձայնից վորոշել՝ վորն

ե բարձր, վորը՝ ցածր. (սկսած դեցիմալից—10-րդ աստիճանի նոտան մինչև կվարտան—քառյակը): Յերգել դո մաժոր ձայնաշարը տալով նոտաների անունները (յիլ և եջ): Կարողանալ տարբերել իրար մոտ և մեջընդմեջ դասավորված ձայները (աստիճանաբար մեկուդիկ հնչմամբ), որինսակ՝ դո-ռե-մի—մի-ռե-դո. դո-մի—մի-դո): Յերգ ձայների յերգելը (մաժոր յիռահնչյուն): Կարողանալ լսողությամբ վորոշել ձայների թիվը, վորոնք վեցված են աստիճանական հնչմամբ, վորոշել նրանց ինչքան բարձր լինելը: Կարողանալ միաժամանակ հնչելիս վորոշել տարբեր ձայների թիվը. որինսակ՝ տեքցիա և տրեքվուչիա (трещание): Կարողանալ վորոշել յերկար և կարճ ձայները (տեվոդության): Ծանոթ յերգի վորոշ ութմիկ մասի արտահայտելը ծափերով:

ՅԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅԱՆ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՅԵՎ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Յերաժշտական ստեղծագործության խարակտերի և յերաժշտության արտահայտության միջոցների բնորոշումը:

1. Հետևյալ յերգերը բնութագրել՝

«Լեպո»	Ուրախ բնույթի:
«Քսանաձյակի յերգը»	
«Հէյ, ջան Հոկտեմբեր» (քայլերգ)	Հանդիստ բնույթի:
«Մալին պապի թռչնիկներ»	

ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹՅԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐ

1. Ազատ Մանուկյան—«Վոսկե ձվիկի հեքիաթը»:
2. Բեթհովեն—«Առնետը»:
3. Դ. Ղազարյան—«Մանուկն ու ձյունը»:
4. Ռոմ. Մելիքյան—«Կակաչը»:
5. Ս. Գալիկյան—«Ծիտը»:
6. Ժողովրդական—«Զան գառնուկ»:

ԻՆՍՏՐՈՒՄԵՆՏԱԼ ԳՈՐԾԵՐ

Ունկնդրություն պատեֆոնի. թեթեվ մարշեր, վալսեր և Solo կատարումներ ջութակի, դաշնամուրի և այլ գործիքի վրա: Ունկնդրություն ռադիո-հաղորդման մանկական ծրագրային հաղորդումների:

Շարժումներ
ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Կարողանալ տարբերել և տալ յերաժշտության բնույթը շարժումներով՝ կայտառ, հանգիստ, կենդանի, ցայտուն արտահայտված մարշի բնույթը, պարերգի բնույթը (մարշի ըրով կայի ժամանակ, խաղանման շարժումներով, պարերի ձևերով և նմանողություններով)։ Կարողանալ շարժումներով արտահայտել յերաժշտական լեզվի տարբեր ելեմենտները. տեմպը՝ չափավոր, քայլքը՝ միջին արագության։ Տեմպը արագ—վազքը միջին արագության, պարերի շարժումներ։ Դինամիկա— ֆորտե և պիանո (ուժեղ և մեղմ), եներգիկ և թեթև քայլք, դրոշի բարձրացում և իջեցում։

Ռեգիստրներն են—բարձր, ցածր—վերարտադրում տարբեր բնույթի շարժումների։

Լեզատու և ստակկատո—սահուն շարժումներ, (հանգիստ քայլք), գնդակի իրար հանձնելը և ընդհանուր շարժումներ։

Ֆորմա—կուպլետներ, նախերգ, կրկնակ և յեզրափակում, շարժումների փոփոխումը։ (Ուղղության փոփոխում, շրջադարձեր, կանգառներ և վերաշարում)։

Մետր և ռիթմ—կարճ յերգի ռիթմիկ նկարի, կամ թե ինչ տրոմենտալ աշխատության վերարտադրումը ծափերով, վոտքի խփոցով և թռիչքաձև շարժումներով։ Ուժեղ ժամանակի զգալը դրոշակի կամ գնդակի ժարժումներով (վերելք, հարված, նետում)։

ՆՅՈՒԹ ՇԱՐՇՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

1. Ժողովրդական—«Լեպոլ լե լե»։
 3. » —«Ջան գառնուկ»։
 3. Ազատ Մանուկյան—«Կարմիր արև»։
 4. Միք. Միրզայան—«Թմբկահար» (քայլերգ)։
 5. Ս. Գալիկյան—«Բանակը կարմիր» (դրոշակներով)։
 6. Կրասով—«Մենք ունենք դրոշ ալ կարմիր» (դրոշակներով)։
- Խաղեր.—«Գունավոր դրոշակների խաղ»։ Իր տեղը գտնել —(1-ին վարիանտ՝ քայլի ժամանակ—վորեն մարշ. 2-րդ վարիանտ՝ վազքի ժամանակ—«Как на тоненький ледок».) —«Лошадки» —քայլի, վոտքերը վեր բարձրացնելով, ծնկերը կենած կամ թռիչքներ։ Կրասև—«КОНЬ»։

Պ ա ռ ե թ.

1. «Լեպոլ»։
2. «Ալմաստ»։
3. «Հայկական պար»։
Ինսցենի ըրով կա.
«Պապն ու շաղկամը»—Դ. Ղազարյանի։

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆ

ԽՄԲԱԿԱՆ ՅԵՐԳ

ՎՈԿԱԼ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Սովորել խնայողաբար ծախսել շունչը, յերկար ֆրազների ժամանակ։

«Ստալին պապի թոռնիկները»։ յերգել կապով պիանո և մեցցո-ֆորտե (բավականին ուժեղ)։

«Լենին պապին ել», կարողանալ ձայնը յերկարացնել, տալ ընդհատ, առանց ձնոցի ձայն։ Յերգի բառերն ուղիղ վանկերի բաժանել և արտասանել. շղացող տառերը փոխադրել հաջորդ վանկին։

ԱՇԽԱՏԱՆՔ ԽՄԲԻ ՇԵՏ

Ձայնի հաստատումը դո-ի և յերկրորդ ռե-ի վրա։

Մաքուր առողանություն։ Միաձուլլ ներգաշնակ հնչեղություն, թե ուժի և թե տեմպի։ Տարրական ունակություն յերկու պարտիայով յերգելու։

Յերգել առանց նվագակցության։

Յերգել դինամիկ գունավորման կատարումով (պիանո, մեցցո-ֆորտե, հետզհետե ուժեղացնել և թուլացնել ըստ ֆրազի կադմության)։

ՅԵՐԳԻ ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐ. 15-ԻՑ ՎՈՋ ՊԱՎԱՍ

1. «Ինտերնացիոնալ»—Դեկլյատերի։
2. «Ջան Ստալին»—Ժողովրդական, աշուղ Դրիգորի։
3. «Կոմսոմոլ յերկիր»—խորհրդային ֆոլկլոր, մշ. Ազատ Մանուկյանի։
4. «Հոյ նազան»—Ժողովրդական։
5. «Աղվես գնաց մտավ ջաղաց»—Ժողովրդական։
6. «Աղջկերք պար բռնեցեք»—»
7. «Վողջուն բամբակի արտերին»—Ս. Գալիկյանի։

8. «Պարտիզանական» — Ատուրովի:
9. Կոլխոզնիկ Վանիկը — Ազատ Մանուկյանի:
10. «Մենք առաջ շարժվենք» — Անտ. Մայիլյանի:
11. «Արևի պես ճիթ անենք» — »
12. «Կաքավիկ» — Ազատ Մանուկյանի:
13. Մանարանում — Ս. Մուրադյանի:
14. «Զմեռվա իրիկունը» — Անցեվի:
15. «Նամակ ընկ. Վորոշիլովին» — Բորերի:
16. «Փխոն, փխոն փափկամազ» — Վ. Ումր-Շատի:
17. «Արի գարուն» — Միք. Միրզայանի:
18. «Բացվում են գարնան» — Ան. Տեր-Ղեվոնդյանի:
19. «Առուն» — Գր. Մկրտչյանի:
20. «Մայիս» (Բնության մեջ մի հատիկ ես) — Մ. Ավետիսյանի:
- 21 «Ալ ու արվան վառ մայիս» — Սեթ Վոսկանյանի:

ԼՐԱՑՈՒՑԻՋ ՆՅՈՒԹԵՐ

1. «Աշուն» — Մ. Ավետիսյանի:
2. «Յեկավ կարմիր Հովտեմբեր» — Կարո Զաքարյանի:
3. Եյ ջան անցան — Ազատ Մանուկյանի:
4. «Դաշտի շողիկ-շաղիկներ» — Դ. Ղազարյանի:

Ոգտագործել նյութերը համապատասխան ընտրությամբ:

ՅԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Լսողական ունակության և գիտակցության զարգացում: Տևողությունների զգալը և ձանաչումը՝ կես, քառորդական և ութերորդականի պատկերացումը, գրության ձևը:

Նախնական վարժությունն բաղխելու և հմտությունն յերկուսի բաղխելու:

Հասկացողությունն բարձրության մասին, խորացում առաջին դասարանում ձեռք բերած գիտելիքների: Հասկացողությունն հնգայնի (նոտայի տող) գծերի, ջութակի բանալիի և ոժանգակ գծիկների մասին:

Չայների դասավորությունը հնգայնի վրա. դո-մաժոր (մի ոկտավի սահմանում):

Յերգեր և վարժություններ կվինտայի սահմանում: Յերգել դո-մաժոր գամման, (տալով նոտաների անունը): Նոտադրությա

սկիզբ: Մետրի զգացում: Յերկասանի չափ (ուժեղ, թույլ մասեր): Տակտի գիծ, բանալիի մոտ գրված չափի նշաններ:

Ն յ ու թ ե Ր

Ժողովրդական յերգեր՝

«Արև, արև յեկ յեկ»:

«Հուռին դնաց բանջարի»:

«Խնոցը»:

«Աշունն իջավ»:

«Հոյ նար»:

Նյութերը տես՝ «Յերաժշտական ալբեմներ» — Ռոմ. Մելիքյանի և Ազատ Մանուկյանի, I մաս, Յերգեր, Պետերատ):

ՅԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅԱՆ ՈՒՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՅԵՎ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Բնորոշում՝ յերաժշտական ստեղծագործության խարակտերի և յերաժշտական արտահայտության միջոցների:

1. Կարողանալ բնորոշել դանադան բնույթի մարդեր, որինակ՝ Կրասիկ — «Մենք ունենք զրոշ ալ կարմիր», կամ Ս. Գալիկյանի — «Մայիս» յերգը — ուրախ բնույթի:

ԻՆՍՏՐՈՒՄԵՆՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Ունկնդրություն պատեֆոնի՝ թեթև մարդեր, վայլեր և Solo կատարումներ ջութակի, դաշնամուրի և այլ գործիքների վրա: Ունկնդրությունն ուղիղ-հաղորդման մանկական հաղորդումների:

Շարժումներ

ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Կարողանալ տարբերել և շարժումների միջոցով արտահայտել յերաժշտության բնույթը (խաղեր շարժումներով, նմանողություն, պարերգային) և յերաժշտական լեզվի տարբեր ելմանները:

Տեսակ. չափավոր (քայլք, վազք միջին արագության), դանդաղ (դանդաղ քայլք), արագ (միջին արագության վազք և արագ քայլք), շարժումների արագացումը և դանդաղեցնելը (քայլքից վազքի անցնել և ընդհակառակը):

Դիւնամիկա. ֆորտե և պիանո. ծանր և թեթեւ շարժումներ ավելի բարդ որինակներում (շարժում միայնակ—պիանո, բաժրովին—ֆորտե): Հնչեղութեան ուժեղացում և թուլացում—շարժումների բնույթի փոփոխում:

Ստակկատո և լեգատո—ընդմիջվող և սահուն շարժումներ քայլքի, վազքի և թռիչքի ժամանակ:

Փորձա, մասեր և ֆրագմենտ. 3 մասյա ֆորմա, յուրաքանչյուր մասի սկզբից փոփոխել շարժումները ըստ ֆրագմենտի:

Մետր և ռիթմ. ավելի բարդ ռիթմիկ նկար վորեն յերգի կամ գործիքական աշխատութեան—ծափեր, քայլք, թռիչքաձև շարժումներ:

Բաղիտում տալ. ըստ $\frac{2}{4}$ և $\frac{3}{4}$, տևողութեան՝ քառորդ, ութերորդ և կես:

ՆՅՈՒԹ ԵԱՐԺՈՒՄՆԵՐԻ ՇԱՄԱՐ

Ժողովրդական—«Հոյ նաղան»:

» «Աղջկերք պար բռնեցեք»:

Սնտ. Մայիլյան—«Մենք առաջ շարժվենք»:

Կրասեվ—«Խիզախ պիոներ ենք մենք» (չորշակներով):

Ազատ Մանուկյան—«Ծաղիկների յերգը»:

Խաղեր. «Ողակ, գտիր ջոկատավարին» քայլք, իր տեղը գտնելու համար—վորեն մարշ իր նախերգանքով:

«Բերդ և զորականներ», շարքով շարժում ջոկատավարի հետեւ վրից, փոփոխելով շարժումները ձայնի ուժեղացման ժամանակ—կանգ առ և վորս ըստ սիգնալի:

«Կարո՞ւս ես»—շարժումներ շրջանով ձեռք-ձեռքի բռնած, կամ պարանով, աստիճանաբար արագացնել և դանդաղեցնել:

Պարեր—Ժողովրդական յերգ—«Հոյ նաղան», «Լեպո լե լե»,

«Աղվես դնաց մտով ջաղաց»:

Պարեր ըստ ինսցենիւրովկայի մոմենտների:

ՅԵՐՐՈՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆ

ԽՄԲԱԿԱՆ ՅԵՐԳ

ՎՈԿԱԼ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Ձայնի հաստատումը փոքր ոկտավի «մի» նոտայի վրա մինչև յերկրորդ ոկտավի «մի» նոտան (առաջին ձայնի յերգիչները do-mi, յերկրորդ ձայնները si-re:

Ձափավոր տեմպի ժամանակ պաուզա չեղած դեպքում կա-

րենալ ֆրագմենտի արանքում շունչ առնել:

Վերցնել ծածկված ձայներ բարձր ռեգիստրում:

Յերկձայն յերգելիս՝ ճիշտ կատարել մեղոդիան (մաքուր ինտոնացիա), ձայնը չճկվի խմբից, ճշտիվ պահել յերգի ռիթմը: Սովորել յերգել վոչ բարդ յերգեր նոսաներով:

ՆՅՈՒԹԵՐ ՅԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹՅԱՆ ՇԱՄԱՐ, 10-ԻՅ ՎՈՋ ՊԱԿԱՍ

«Ինտերնացիոնալ»

1. «Աշուն»—Ազատ Մանուկյանի:

2. «Բերքի տոնը»:

3. «Կոմսոմոլ յերկիր» (յերկձայն)—Խորհրդային ֆուկլոր:

4. «Մանան և Ձանան»—Ժողովրդական:

5. «Ձան կարմիր բանակ» (յերկձայն)—Ս. Սերբերակյանի:

6. «Դարնան լալա»—Արմ. Տիգրանյանի:

7. «Կաքավիկ» (2 խմբի համար)—Կոմիտասի:

8. «Անուշ-անուշ»—Ս. Դեմուրյանի:

9. «Պարտիզանական»—Ասուրովի:

10. «Անվախ ընկեր» (յերկձայն), լա մաժ, տոնայնութեամբ:

11. «Յերգ հայրենիքի մասին»—Դուրախիսկու:

12. «Յերգ Մապինի մասին»—Ռեվուցիոն:

13. «Յերգ Վորոշիլովի մասին»—Պակրասի:

14. «Յերգ Ղուկաս Ղուկասյանի»—Մուշ. Աղայանի:

15. «Դեղեցիկ ու զով» (յերկձայն)—Դր. Մկրտչյանի:

16. «Դու կապուտակ»—Դ. Ղազարյանի:

17. «Յեկավ գարուն»—Ազատ Մանուկյանի:

18. «Մեկը Մայիսի» — »

19. «Ծաղկածոր» (միաձայն)—Ազատ Մանուկյանի:

ՅԵՐԱԺԵՏԱԿԱՆ ԴՐԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՅԵՎ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Կարողանալ լսողութեամբ վորոշել մաժորը և մինորը (համադրել մաժոր և մինոր լաղում յերաժշտական ստեղծագործութեանները):

Ինտերվալ սեկստա, սեպտիմա և ոկտավա, ամրացում այն ինտերվալների, վորոք անցած են նախորդ դասարանում:

Մը. յերգ և յերաժշտ.—2

Ինտերվալների անունները: Մոլիբդեն անցած ծանոթ ինտերվալների սահմանում:

Յերեքմասնի չափ (տակտերի 3 մասի բաժանելը): Բաղ-խում տալ:

Դինամիկ յերանգավորման (ОТТЕНОК) նշանակումը՝ պիա-նո (մեղմ), ֆորտե (ուժեղ), կրեչենդո (ուժեղացնել), դիմինուեն-դո (ձայնի ուժը աստիճանաբար թուլացնել):

Ն Յ Ո Ւ Թ Ե Ր

1. Ոգտագործել «Յերաժշտական ալբենարան», Ռոմ. Մե-լիքյանի և Ազատ Մանուկյանի (II մասը):

2. Նոտային գրագիտության դասագիրք, Միք. Միրզայանի: (Ոգտագործել ծրագրի «Նյութեր յերգեցողության համար» ցան-կից համապատասխան յերգեր):

ՅԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅԱՆ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒՄ

ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՅԵՎ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Յերաժշտական ֆրազ, յերաժշտական թեմա, մելոդիա և ալիկոմպանիմենտ:

Ծանոթություն յերաժշտական տարբեր ժանրերին և յերա-ժշտական ստեղծագործության տարբեր ձևերի հետ:

Յերգ, մարշ, պար, յերաժշտական պատկեր: Հասկացողու-թյուն ոպերայի մասին:

Լադ—մաժոր, մինոր (զգալը, ճանաչելը): Հա մ ա ո ո տ տ ե ղ ե-կ ու թ յ ու ն ն ե Ր կոմպոզիտոր Կարա-Մուրզայի, Կոմիտասի, Արմ. Տիգրանյանի, Հարո Ստեփանյանի և Ազատ Մանուկյանի մասին:

Ն Յ Ո Ւ Թ Ե Ր

Վոկալ ստեղծագործություններ.

1. Ժողովրդական

ա. «Հոյ նազան»

բ. «Լեպո»

Կարա-Մուրզայի:

2. «Անձրեն յեկավ»

«Կաքավիկ»

Կոմիտասի:

3. «Ամպի տակին» («Անուշ» ոպերայից) Արմ. Տիգրանյանի:

4. Խմբերգ և քայլերգ «Լուսաբացին» ոպերայից—Հարո Ստեփան-յանի:

5. «Լինում և մի սար» «Զարի վերջը» ոպերայից | Ազատ
«Ծիախիկի ուրբը» Մանուկյանի:

ՅԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅԱՆ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ինստրումենտալ գործեր. ունկնդրություն պատեֆոնի՝
թեթե մարշեր, վալսեր, սիմֆոնիկ և փողային որկեստրներ.
solo դաշնամուրի, ջութակի և այլ գործիքների:

Պորբրդային կոմպոզիտորների մասսայական և խորային
յերգերը անցած ծրագրից և ծրագրից դուրս:

Ունկնդրություն ռադիո-հաղորդման մանկական և ոպերա-յին հաղորդումների:

ԶՈՐՐՈՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆ

ԽՄԲԱԿԱՆ ՅԵՐԳ

ԴԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Յերկձայն աշխատանք տվիլի բարդ մատերիալի վրա: Զայ-ների ամրացում՝ կայունացում փոքր ոկտավի si և յերկրորդ ոկ-տավի fa ձայների վրա (առաջին ձայները՝ do—fa, յերկրորդ ձայները՝ si—re):

«Կանոններ» (Ռոմ. Մելիքյանի և Ազատ Մանուկյանի «Յե-րաժշտական ալբենարան»-ից, I և II մաս):

Պորացրած աշխատանք յերգի զեղարվեստական և արտա-հայտիչ կատարման համար:

Յերգի նոտաներով:

ՆՅՈՒԹԵՐ ՅԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

1. Առաջնորդին (յերկձայն)—Ազատ Մանուկյանի:

2. Նոյեմբերին » » »

3. Յերգ Ղուկաս Ղուկասյանի (յերկձայն)—Մուշ. Աղայանի:

4. Արևի պես անմար ու վես—Արամ Բոչարյանի:

5. Լորիկ (յերկձայն)—Անտ. Մայիլյանի:

6. Լենինին—Կովալևայի:

7. Լենինյան քայլերդ—Շուխմանի:
8. Սարեն կուզա ձիավոր, ժողովրդ.—մշ. Գ. Սյունի:
9. Թխկոնդա (բինգեոլ), ժողովրդ.—մշ. Ռոմ. Մելիքյանի:
10. Զաղցը դռնով յես անցա, ժող.—մշ. Մուշ. Աղայանի:
Դավիդենկո—«Смело друзья», յերկձայն:
Կրասն—«Моховская», յերկձայն:
Ընկ. Լենինի սիրած յերգը, յերկձայն՝ «Տարար բռնության
չարչարանքը»:
Սաբո—«Յերգ ընկ. Վորոշիլովի մասին» ու-մինոր տոնայ-
նությամբ:
Բլանտեր—«Песнь о Сталине», յերկձայն:
Դեգեյտեր—«Ինտերնացիոնալ», յերկձայն:
Եյսլեր—«Песня единого фронта»:
Պոնոմարկովա—«Татарская комсомольская»:
Ստարոկադոմսկիյ—«Первомайская-пионерская»:
Դունասկիյ—«Յերգ հայրենիքի մասին»:
Շպեներ—կանոն «Часы»:

ՅԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԳՐԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ ՅԵՎ ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ոկտավա և սեպտեմբեր ինտերվալների յուրացում, նախորդ
դասարաններում անցած ինտերվալների յուրացում: Վարժու-
թյուններ և յերգեր ցույց տրված ինտերվալների սահմաններում:
Կետը քառորդ և ութերորդ նոտաների մոտ: Զափեր— $\frac{2}{4}$ և
 $\frac{3}{4}$: Ծանոթություն դաշնամուրի ստեղնաշարի, ջութակի գրիֆի
կամ ժողովրդական գործիքների հետ:

Ն Յ Ո Ւ Թ Ե Ր

1. Ոգտագործել «Յերաժշտական այբբենարան», Ռոմ. Մե-
լիքյանի և Ազատ Մանուկյանի (II մասը):
2. «Նոտային գրադիտության դասագիրք», Միք. Միրզայանի:
Ոգտագործել ծրագրի «Նյութեր յերգեցողության համար»
ցանկից համապատասխան յերգեր:
«В сыром бору тропина»:
Ստարոկադոմսկիյ—«Первомайская-пионерская»:

ՅԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅԱՆ ՈՒՆԱԿԴՐՈՒՄ

ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՅԵՎ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Ծանոթություն վարիացիոն ֆորմաների հետ:
Ծանոթություն դաշնամուրի, ջութակի և ժողովրդական գոր-
ծիքների հետ: Համառոտ տեղեկություններ կոմպոզիտորներ՝
Մոցարտի, Բեթհովենի, Շուբերտի, Դրիզի մասին:

Ն Յ Ո Ւ Թ Ե Ր

Վոկալ ստեղծագործություններ. Բեթհովեն—«Եգմոնտ»-ից,
—«Песня Клерхен», «Походная», «Весна»:
Մոցարտ—«Զան իմ բալիկ սիրասուն» (որորոցի յերգ): Շուբերտ
—«Шарманщик» և «Զրադացարանը». Դրիզ—«Весенний цветок»,
«Песня Сольвейг»: Բացի սրանցից ծրագրի «Յերգ» բաժնում
ցույց տված նյութերը:

ՀԱՅ ԿՈՄՊՈԶԻՏՈՐՆԵՐ

Ռոմ. Մելիքյան—Մանուկն ու ջուրը, Տույաույ:
Միք. Միրզայան—Ստալին պապի թռնիկները, Խնդության
յերգ:
Կարո Զաքարյան—Պարտիզանական յերգ «Մարջան» ոպերա-
յից:

ԻՆՍՏՐՈՒՄԵՆՏԱԼ ԳՈՐԾԵՐ

Ունկնդրություն պատեֆոնի, սիմֆոնիկ և փողային որ-
կեստրի, դաշնամուրի, ջութակի և այլ գործիքների. ունկնդրություն
խորհրդային կոմպոզիտորների մասսայական և խորային յեր-
գերի՝ անցած ծրագրից և ծրագրից դուրս:
Ունկնդրություն ռադիո-հաղորդման մանկական, խմբական,
ոպերային և այլ հաղորդումների:

ՀՀ Սգգային գրադարան

NL0928181

22 НОЯ. 1938

540

ԳԻՆԸ 30 Կ.

11
28764

ПРОГРАММЫ
НАЧАЛЬНЫХ ШКОЛ
МУЗЫКА И ПЕНИЕ

Тип. Педагогич. института, Ереван 1938